

Vedere spre valea cu fântâni

UN SAT DOBROGEAN: EZIBEI

Călătorul care a ajuns la Bazargic într'o lună cu căldură înăbușitoare de vară, se găsește surprins de neașteptata trecere dela locurile pline de sevă și de verdeață din împrejurimile Dunării, la o regiune cenușie, arsă de soare și bătută de vânturi, unde impresionează caracterul străin al locului, noutatea perspectivei și această apariție a Orientului la o margine a României întregite.

În adevăr, vizitatorul are nedumerirea să întâlnească în centrul acestui oraș minaretele ascuțite ale moscheelor, alături de cele mai occidentalizate clădiri, la periferia orașului mahalalele tăărăști cu ulițele înguste, cu casele scunde și întunecate, încercuite de ziduri înalte, iar pe străzi bizara amestecătură a șalvarilor albaștri, a voalurilor cernite sau a costumelor naționale, peste care se suprapune ca o notă predominantă insolența costumului modern.

Toate acestea îți fac impresia unor așezări de oameni din alte timpuri și din alte locuri, peste care a năvălit în pripă civilizația.

Dar caracterul străin al locului și noutatea impresiilor se continuă și dincolo de acest oraș. Dacă treci de monumentul lui Zimmermann, în drumul

ce duce spre Balcic, ți se deschide perspectiva unor terenuri imense, fără accidente și fără ondulațiuni vizibile. Vântul singur, care bate neîncetat până la asfințitul soarelui, strică măreția acestei singurătăți din care « natura a gonit detaliile pentru a păstra numai liniile simple ». Când se întâmplă, câte odată, ca vântul să înceteze obosit în mijlocul unei zile de vară, atunci liniștea este desăvârșită și singurătatea maiestooasă.

Câmpia, de un cenușiu șters, este străbătută în lungime de umbre destrămate și de lumină orbitoare. Coloanele de praf, stârnite de vehicule în mersul lor, se rostogolesc în apropierea pământului, producând singura variație în uniformitatea decorului din ce în ce mai cenușiu și a unei atmosfere din ce în ce mai nemișcate.

Același peisaj privit însă primăvara, spre sfârșitul lunii Mai, își schimbă înfățișarea. Liniile decorului rămân, dar colorile se schimbă. În locul cenușiuului șters, apare verdele nesfârșit al lanurilor de cereale; iar pe marginea șoselelor și în funduri imperceptibile, mii și mii de flori de maci, insule de foc în verdea imensitate!...

Pentru ca să-și poată face cineva o idee de

frumusețile nebănuite care se ascund aici, trebuie să vadă Cadrilaterul în toate anotimpurile și să-l cunoască sub diferitele sale aspecte. Acest ținut

Casă turcească

nu se mărginește numai la dealurile cu sinuozități încete și cu movile presărate de-a-lungul drumului ce duc spre Balcic sau spre Silistra. Trebuie să pătrunzi în inima lui, pe drumurile nepietruite de țară, bătăcrite de căruțele dobrogene, pentru ca să te poți convinge de fantezia ciudată pe care a pus-o natura, în plămădirea acestui pământ. Căci ți se întâmplă de multe ori ca toamna, după ceasuri întregi de călătorie pe locuri de piatră, fără cea mai mică urmă de vegetație și fără nicio ridicătură la orizont, să întâlnești deschizături prăpăstioase, văi adânci captușite cu piatră, în fundul cărora sclipesc resturi întârziate de apă.

Odată coborât pe cărăruia ce șerpuește în fundul unei astfel de văi, mintea nu mai vrea să-și închipuie că sus, la douăzeci sau cincizeci de metri, se întinde stepa fără de sfârșit, cerul fără vreun punct de reazăm în îndepărtatul orizont.

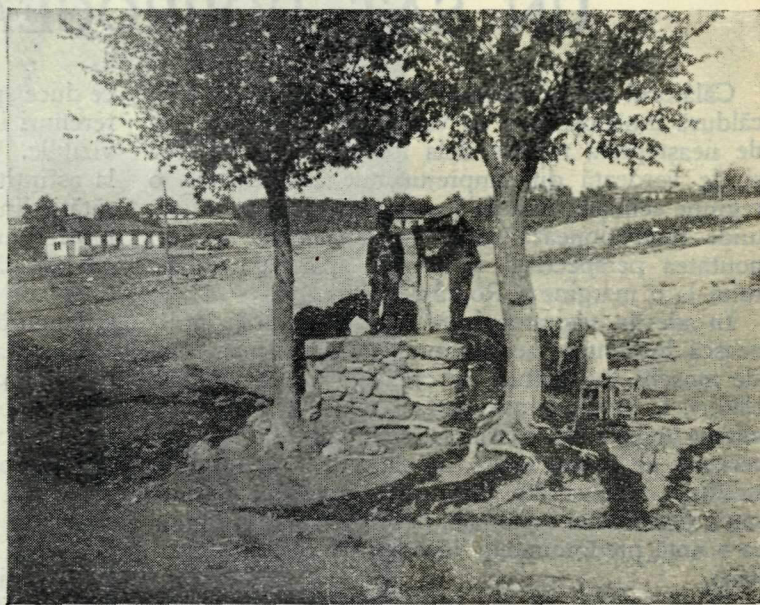
În alte locuri însă, Cadrilaterul este acoperit pe suprafețe nesfârșite, de păduri dese nu prea înalte, prin care poți să mergi ceasuri întregi, fără să dai de un luminiș; este vestitul Deliorman, sunt pădurile dela Bazaurt și cele de pe malul Batovei. Drumul se îngustează aici și trecerea îți pare prea

repede dela soarele de foc, la atmosfera umedă și rece, dela orizontul îndepărtat, unde te obișnuiești să-ți odihnești privirea, la copacii deși cari-ți defilează fără încetare ceasuri întregi, pe dinaintea ochilor.

În mijlocul acestor ținuturi, întâlnești satele nemișcate, adâncite în visare, moleșite parcă de soarele arzător. Sunt așezări omenesti înjghebate după alte criterii decât cele din ținuturile pe care le cunoaștem noi. Lipsite de mișcare, mai ales acolo unde predomină elementul musulman, lipsite de vegetație, ele oferă călătorului aceeași culoare cenușie pe care a întâlnit-o aiurea pe câmpiile Cadrilaterului.

Dar această lipsă de vegetație, această monotonie întreruptă în timpul zilei numai de scârțâitul vârtejurilor trase de măgărușii dela cunoscutele fântâni dobrogene, este răsplătită cu prisosință dacă, părăsind stepa, cotești spre țărmul dantelat al mării. Balcicul, Ecreneul, capul Caliacra, sunt mărgăritare ale Mării Negre și tot atâtea minunății ale naturii, care fac trecerea dela monotonia obositoare a stepei, la nemărginirea plină de felurime și de strălucire a decorului marin.

Aceste locuri, care oferă atât de calme orizonturi, au cunoscut altădată în cursul marilor răz-

Fântâni la răscruce

boaie și al năvălirilor barbare, vremuri de neliniște și de groază, care au dat loc la frământări sociale și mișcări de populație necunoscute în alte provincii.

Vieța încetează de multe ori în urma înfricoșatelor sguduiri ce se abat asupra ținutului. Satele sunt distruse, locuitorii, dacă scapă teferi, fug în alte locuri unde vieța le făgăduiește mai multă siguranță.

Populația împrăștiată înjghebează mereu alte așezări, iar pe cenușa vechilor sate se stabilesc oameni fără legături firești cu cei cari locuiseră înainte de bejenie.

Satul dobrogean suferă de eclipse totale în evoluția lui și de aceea, în starea actuală, nu reprezintă structura sufletească deosebitoare, pe care secole de conviețuire o imprimă unei colectivități.

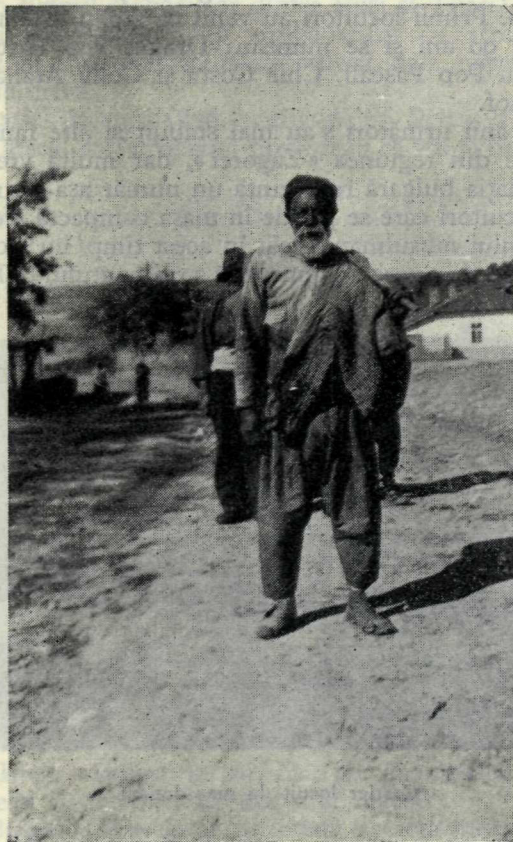
Ezibeiul, din a cărui monografie se pot spicui rândurile ce urmează, se află așezat la 6 km de Bazargic și face parte din așa numitul « Bărăgan al Dobrogei ». Numele satului vine dela un Turc Azis-Bey, un fel de principe foarte bogat, însărcinat de Sultan acum vreo sută de ani cu colonizarea elementului turcesc în această parte a provinciei dobrogene.

Istoricul satului Ezibei răsfrânge istoricul provinciei din care face parte. Așezat la o răscruce de drumuri însemnate, este martor la toate evenimen-

Tătari din Ezibei

tele care schimbă de atâtea ori în decursul vremu-

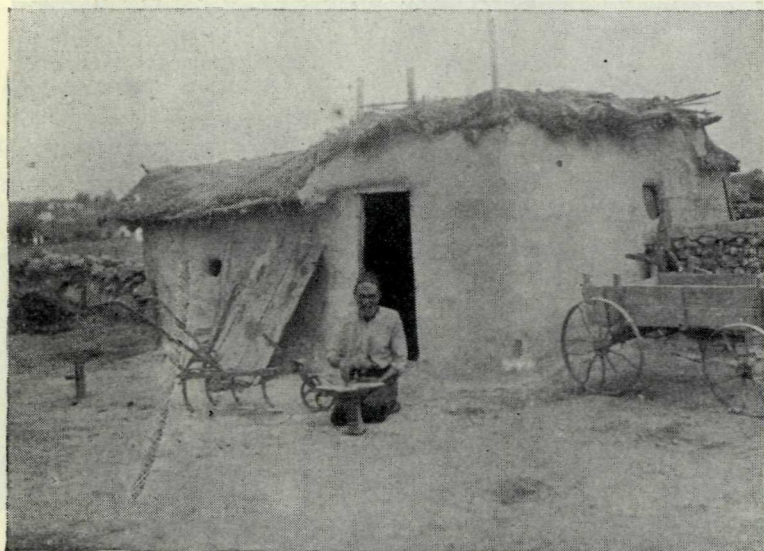
Tătar din Ezibei

Mormântul preotului Pascalie (Ezibei)

rilor, înfățișarea etnică și fizică a satelor din aceste ținuturi.

Pentru înțelegerea stărilor actuale, vom căuta să

Fierarul satului

Tip de tățăroaică

înfățișăm aspectul etnic al satului și câteva evenimente mai însemnate din secolul trecut.

Până la anul 1854, populația majoritară din sat era alcătuită din Turci. În acest an vin din Rusia, Gubernia-Karâm, și se așează în sat 60 de familii de Tătari. Ei sunt împroprietăriți cu câte 10 ha de pământ și sunt așezați în partea de Sud a satului.

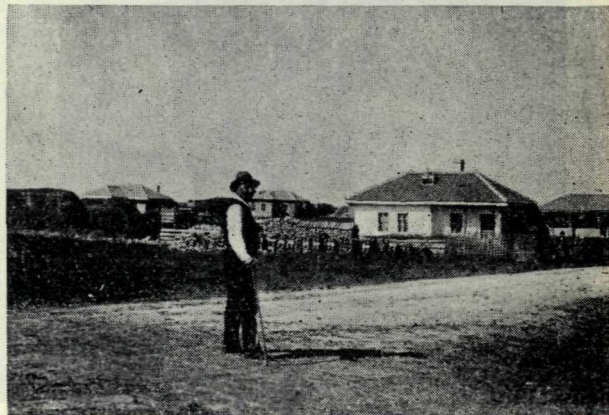
La trei sau patru ani după venirea Tătarilor, s'au așezat în satele din apropierea Ezibeului Cerchezii, porniți tot din părțile Rusiei. Erau iscusii călăreți, — oameni energici și întreprinzători — dar totodată și renumiți hoți, cari au terorizat regiunea cât au locuit prin părțile Dobrogei.

Când se evoacă timpurile acestea, locuitorii Turci nu uită să vorbească despre farmecul fără seamăn al femeilor cu ochii albaștri, ca cerul unei nopți de stepă.

Ființele acelea iuți la mișcări, cu priviri sfredelitoare, au aprins inimile liniștiților oameni, cari multă vreme nu visau decât femei frumoase ca Cerchezele.

Bulgarii formează naționalitatea care a început să se așeze în sat în prima jumătate a veacului trecut, venind din « Stara Zagora » și « Nova Zagora ». Primii locuitori au venit ca argați la Turci, acum 90 ani și se numeau: Dragni Pop Pascall, Vâlcu Pop Pascall, Chir Costa și Coliu Atanasof Uzunof.

În anii următori s'au mai stabilit și alte familii venite din regiunea « Zagorei », dar multă vreme populația bulgară reprezintă un număr așa de mic de locuitori care se pierde în masa compactă a elementului musulman, încât în acest timp nu poate fi vorba de o așezare temeinică a elementului bulgar în sat.

Cartier locuit de macedoneni

De altfel, ceea ce se petrece în Ezibei, este caracteristic pentru întreg Cadrilaterul.

Până pe la anul 1877 și mult mai târziu, populația bulgară reprezintă un procent prea mic de locuitori și de multe ori este egalat în unele sate de o populație românească formată din păstori veniți de peste munți, sau din locuitori emigrați din Muntenia și statorniciți în această regiune.

Colonia de Bulgari dela Ezibei este una dintre cele mai vechi din toată Dobrogea.

Cei dintâi locuitori Bulgari au fost aduși aici de un preot Pascalie, un fel de apostol și misionar, primul care a adus coloniile bulgărești în Dobrogea.

În curtea bisericii unde este înmormântat, pe lespede de piatră care-i străjuește mormântul, se poate citi următoarea inscripție:

« Aici odihnesc rămășițele pământești ale preotului Pascalie, din satul Kozormădie, el a fost primul care a înființat coloniile bulgărești în Dobrogea în anul 1832. Din averea lui a fost construită școala bulgară din satul Ghelengic. A fost hirotonisit în anul 1808, a murit în pline zile în 1888 Decembrie 10, Azâs-Bey ».

În timpul războaielor dintre Ruși și Turci, Bulgarii fiind bănuși că simpatizează cu armatele Țarului, au avut mult de suferit dela populația musulmană.

Astfel, în anul 1876, în ziua de Sf. Petru, Turcii și Tătarii, cari probabil, prevedeau că vor fi învinși

nesigură; li se iau pământurile și tot avutul, iar în casele lor se așează coloniști bulgari.

Indelungatele suferințe pe care le-au îndurat au

Interior turcesc

făcut pe această populație pașnică și cinstită să părăsească satul, așa că la 1913 nu mai găsim în Ezibei decât câteva familii de Tătari sărăciți.

Acest rest de populație, singura care reprezintă elementul autohton în sat, muncește din greu în dijmă pe pământul celorlalți locuitori, pentru a-și agonisi hrana cu care să-și întrețină gospodăria. Ochii lor sunt mereu îndreptați către sfânta și binecuvântata patrie turcă.

Un curent de emigrare, care devine tot mai puternic în Cadrilater, înlăcărează și pe Tătarii din acest sat.

Ei n'asteaptă decât prilejul favorabil să poată părăsi țara, pentru a răspunde chemării profetice pe care noul conducător al națiunii turce o îndreaptă, cred ei și către Tătarii din această regiune.

După anexarea Cadrilaterului, Statul român a continuat opera de colonizare începută de Statul bulgar, cu singura deosebire că în loc de populație bulgărească, s'a colonizat o populație românească. Astăzi se găsesc în sat 65 de familii de coloniști macedoneni și 20 familii de coloniști regăteni.

Coloniștii macedoneni locuiesc în 81 de case și sunt veniți din următoarele ținuturi: o familie din Veria, 30 familii din Cadrova, 15 familii din Hurfana, 10 familii din Gramaticova și 9 familii din Patecina, Macedonia grecească.

Țigani de religie musulmană. Alături tizicul din care se fac case în Ezibei

de Ruși, năvălesc în sat, dau foc locuințelor bulgărești și provoacă un adevărat măcel...

Bulgarii n'au uitat niciodată această purtare.

După 1877, în timpul stăpânirii bulgare, situația Turcilor și Tătarilor din sat devine din zi în zi mai

Cartierul tătarilor astăzi locuit de coloniști macedoneni

Coloniștii din Vechiul Regat, așezați în partea de Vest a satului, înnumără 16 familii, dintre care 13 din jud. Bacău, 2 din jud. Tulcea și 1 din jud. Putna.

Satul este deci locuit de Români, Bulgari și Tătari, trei naționalități care reprezintă tot atâtea mentalități; chiar coloniștii români, macedoneni și regățeni, venind unii de peste graniță, alții din Regat, aduc cu ei structuri sufletești diferite.

Luat ca unitate socială, acest sat ne înfățișează un conglomerat sufletesc cu totul nou și interesant pentru studiul fenomenelor sociale, pentru urmărirea procesului de desagregare și uniformizare a obiceiurilor cultivate astăzi de locuitori.

Vieța socială a satului, fixată într'un moment când fiecare grupare reprezintă integral formele tradiționale nealterate prin contactul cu celelalte

Macedoneni cu turmele la pășunat

grupări, va da posibilitate cercetătorului de mai târziu să stabilească pe cale de comparație, gradul de variabilitate, forța de rezistență a fiecărui obicei.

Populația satului pe ultimii ani nu reprezintă o cifră a cărei creștere sau scădere să fie proporțională cu procentul mortalității sau natalității din sat. Cauze cu totul particulare înfrâng obișnuitele legi ale demografiei, dând naștere la fluctuații curioase, care imprimă un caracter local acestor probleme.

Începând cu anul 1925, observăm o oscilare a cifrei populației din satul Ezibei. Dela 1928 de suflete, câte ne indică statistica în acest an, se urcă în 1931 la 1168 pentru ca, în anul 1932, să scadă succesiv până la 1118 suflete. În anul 1933, aceeași populație înregistrează o urcare bruscă dela 1118 suflete, la 1238.

O familie de turci stând la masă

Populația satului Ezibei dela 1928—1934

Anul	Români Regățeni	Macedo- neni	Turci	Bulgari	Total
1928 . .	12	202	82	742	1.038
1929 . .	16	235	83	740	1.074
1930 . .	16	236	74	735	1.111
1931 . .	14	380	52	722	1.168
1932 . .	15	342	49	712	1.118
1933 . .	104	334	46	754	1.238
1934 . .	102	325	42	760	1.229

Creșterea bruscă a cifrei populației se datorește adausului provenit din colonizarea celor aproape 300 de locuitori Macedoneni și Regățeni. Fenomenul descreșterii populației trebuie atribuit în primul rând emigrării populației turcești. Din 1928 și până în 1934, au emigrat 20 familii care

au vândut locurile și casele, parte coloniștilor, parte locuitorilor bulgari. A doua cauză ar fi tendința de imigrare a elementului colonizat. În sufletul coloniștilor macedoneni stăruie încă instinctul nomad, produs al împrejurărilor, care a făcut ca veacuri întregi această populație să colinde dela munte la câmp și dela câmp la munte, cu turmele ei. Colonizați în Cadrilater, nu s'au putut deprinde cu vieța statornică a vechilor agricultori. Ca și altădată în Balcani, s'au mutat din sat în sat cu familia și cu tot avutul, formând o populație în continuă mișcare, până în ultimul timp, când comasările definitive au pus capăt acestor peregrinări.

În sfârșit, ultima cauză care a determinat fluctuații neobișnuite la cifra populației, a fost și emigrarea locuitorilor bulgari peste graniță și reîntoarcerea familiilor emigrate, mai ales în ultimul

Bulgari din Ezibei

Bordeiul unui colonist regățean

timp, când dificultăți de ordin material le-a făcut imposibilă șederea în Bulgaria.

Studiile care s'au făcut asupra mișcării populației din Ezibei, în afară de interesul obișnuit, ridică probleme nouă și îngrijorătoare. S'a stabilit că Macedonenii și Regățenii, mai ales în primii ani ai colonizărilor, întrec în decese pe toate celelalte naționalități din sat, Bulgari și Turci.

Se explică această mortalitate mai mare, prin așezarea lor pripită și lipsită de cel mai elementar confort, prin locuințele nesănătoase în care au fost nevoiți să stea, la începutul venirii lor în sat. În special femeile coloniștilor macedoneni au avut mult de suferit de pe urma schimbării de mediu. Mai puțin rezistente decât bărbații, ele re-

prezintă mereu cel mai mare procent la cifra mortalității.

După cum am arătat, dintre coloniștii stabiliți în sat în ultimii ani, Macedonenii sunt cei mai numeroși, ei formând 63 de familii cu aproape 300 de suflete. Oameni inteligenți și înzestrați cu mult spirit practic, imediat ce s'au stabilit în Cadrilater, și-au reluat vechea ocupație pentru care sunt atât de pregătiți, păstoritul.

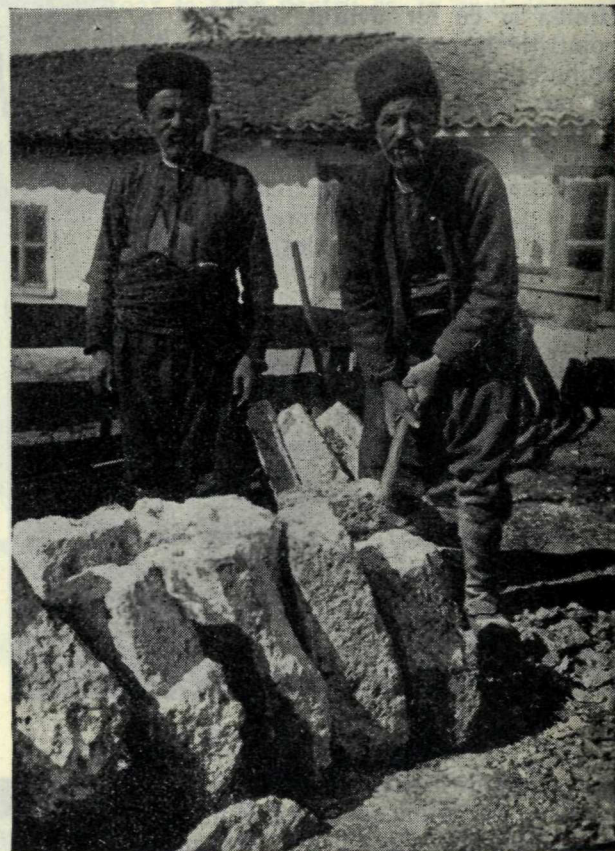
Patrioți exclusiviști, nu sunt refractari prieteniei cu Bulgarii, dar reacționează energic și hotărât ori de câte ori cred că drepturile de cetățeni liberi le sunt încălcate de minoritari. Populația satului a cunoscut unele fricțiuni, provocate mai ales de vechea aversiune pe care coloniștii macedoneni

Macedoneni fotografiați în Macedonia, în costumele lor naționale

Macedoneancă din Ezibe, care nu și-a părăsit portul

Locuitori bulgari din Ezibe

Tătăroaică ducându-și copilul în cârcă

o aveau față de populația bulgară. Se știe că bandele de comitagii bulgari care terorizau satele românești, din Grecia, au silit pe mulți Macedoneni să părăsească acele locuri. În Cadrilater, dând peste populația dela care îndurase atâtea silnicii în trecut, era natural să-și manifesteze ura prin unele conflicte, fără urmări însemnate; câțiva ani de ședere în țară nu le puteau goni din suflet amintirea atâtor secole de opresiune. Cu timpul însă, asperitățile s'au nivelat; locuitorii bulgari apărând mai pașnici decât și-i închipuiau Macedonenii, s'a realizat repede acea înțelegere cerută de inte-

resul colectiv al satului. A contribuit la această apropiere comunitatea de interese; împrumuturile de unelte agricole, ajutorul reciproc la muncile câmpului, înființarea unei cooperative care cuprinde atât pe Români cât și pe Bulgari.

Macedonenii au cultul tradiției. Nu fără regret și-au părăsit portul și câteva obiceiuri legate de viața păstorească. Totuși hainele pe care le-au purtat până la venirea lor în țară, le păstrează ca pe niște odoare sfinte, în locurile de cinste ale casei.

Solidari până la sacrificiu, amestecați sau gata întotdeauna să participe la mișcările cu caracter

național și cultural din sat sau aiurea, Macedonenii poartă cu mândrie atât numele de Român, cât și pe cel de Macedonean.

Coloniștii regăteani au mai puțină parte la viața activă a satului. Mai săraci decât Macedonenii, își creează o viață proprie în cartierul lor și

fața de privirile curioase ale bărbaților, iar Tătarul sau Turcul consideră dușman al casei pe creștinul care n'ar căuta să-l ocolească atunci când se află cu femeia lui la muncile câmpului.

Bulgarii sunt întotdeauna de o rezervă voită în raporturile cu ceilalți locuitori din sat. Agricultorii încercați prin felul cum muncesc pământul, servesc de model coloniștilor neobișnuiți cu rostul muncilor din aceste părți. Traiul lor în casă este simplu și aproape primitiv. O singură cameră ser-

Casă de bulgar

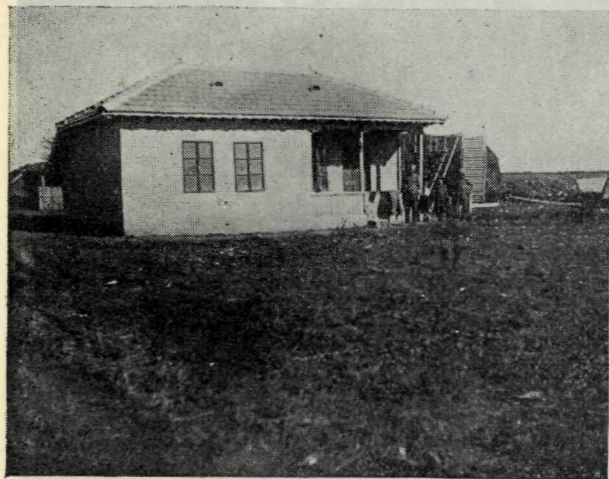
prea de puține ori evadează în localurile publice, unde se frământă adevărata viață a satului.

Cât despre Tătari, spiritul lor contemplativ îi izolează de ceilalți locuitori ai satului, de cari nu se simt apropiați nici prin obiceiuri, nici prin co-

Coloniști la sfat

vește atât la locuit cât și la pregătirea mâncării. La venirea Românilor în sat, nu existau decât doi locuitori cari aveau paturi în casă. De atunci și până acum, în urma unei influențe care nu e greu

Casă de colonist în Ezibei; se observă lipsa împrejuririi

munitate de sentimente religioase. Tătarii de aici, puțini câți au mai rămas, sunt aceiași fanatici prizonieri ai străvechilor obiceiuri. Lipsiți de ultimele elemente necesare existenței lor, ei continuă totuși să păstreze în primitiva lor casă, camera pentru musafiri. Și astăzi ca și altădată, femeile își păzesc

Horă în Ezibei

de arătat, cei mai mulți locuitori se bucură de privilegiul unui astfel de confort.

Bulgarii sunt lipsiți de acea comunicativitate atât de naturală la țărani noștri. Inclinațiile pline

de respect cu care ne obișnuisem în satele din Regat, sau chiar în Ezibei în cartierul coloniștilor

O parte din aceiași macedoneni, în costumele pe care le poartă azi în Ezibei

regățeni, nu le întâlnim la Bulgarii de aici. Un salut făcut în silă cu degetul arătător dela mâna dreaptă, este supremul gest de politeță pe care și-l pot acorda acești locuitori.

În Cadrilater, viața unui sat se scurge mult mai liniștită decât în alte regiuni. Tradiționalele localuri cu băuturi spirtoase, au fost înlocuite aici prin cafenele. Incercările făcute de câțiva coloniști regățeni, de a reînvia niște obiceiuri atât de înrădăcinate în ținuturile de unde au venit, n'au putut să izbutească. Bulgarii și Macedonenii sunt prea economi pentru a cheltui cu băutura, pe Tătari îi oprește legea și, numai din contribuția unor coloniști regățeni, cari își beau și căciula, nu se poate întreține o cârciumă.

Locuitorii se adună sărbătorile sau în după amiezele când n'au de lucru, la cafenelele din sat. Băutura făcută din orz prăjit, amestecat cu puțină cafea, contribuie de astădată să adâncească și mai mult înclinarea clienților spre caracteristica visărie orientală. Figurile nemișcate și profund gânditoare, care ocupă ceasuri întregi mesele fără a consuma ceva, discuțiile lipsite de acea însuflețire atât de obișnuită în cârciumi, creează în aceste localuri o atmosferă în care o discuție începută pe tonul obișnuit, devine de-a-dreptul supărătoare.

Coloniștii regățeni de obicei se strâng, la alte cafenele, frecventate mai puțin de Bulgari și Tătari, sau de cele mai multe ori rămân adunați la gospodăria unuia din cartierul lor. Aici, deși le lipsește băutura care le stimula altădată veselie atât de sgomotoasă, sunt mulțumiți că pot râde și povesti în voie.

Dumineca, tineretul de toate naționalitățile, afară

de Turci, se adună în centrul satului și acolo, în sunetul cimpoiului sau al unei armonici dogite, se improvizează jocuri care cuprind elemente împrumutate atât din dansurile moderne cât și vechile jocuri aromânești și bulgărești.

În amestecul de tendințe și particularități pe care le prezintă viața colectivă a satului, portul locuitorilor vine să mărească diversitatea. Este adevărat că procesul de unificare a început să lucreze cu pași rezezi și în această direcție; vechiul costum decade sub influența hainei orășenești.

Condițiile diferite ale noului mediu i-au silit pe coloniștii macedoneni să-și înlocuiască tradiționalul lor port atât de costisitor aici, cu haina de aba neagră croită după moda nemțească. Femeile lor au fost nevoite să facă la fel. Stămburile cumpărate din târg sunt mult mai ieftine și mult mai ușoare la îmbrăcat, decât stofa de casă, din care erau țesute vechile costume. Aceleași motive

determină o evoluție a costumului femeiesc și la ceilalți locuitori din Ezibei.

Macedoneancă din Ezibei în vechiul ei port

Și totuși această firească schimbare care duce

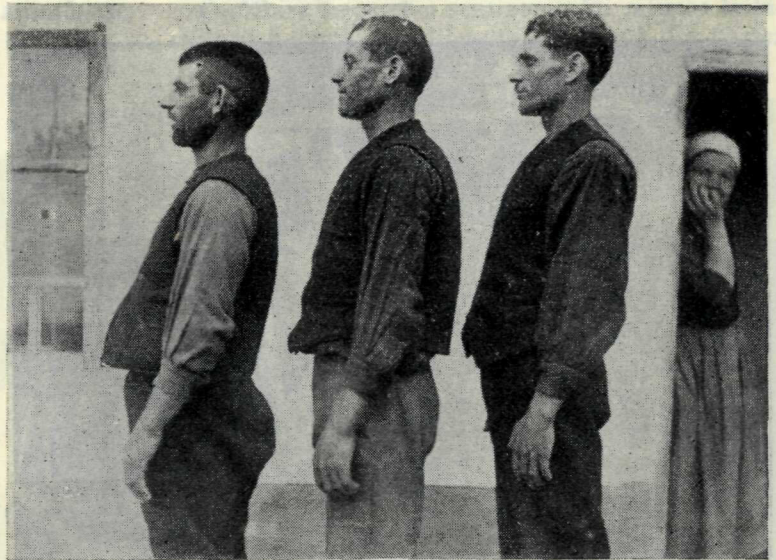
la uniformizarea portului din sat, n'a înlăturat încă atmosfera atât de arhaică și atât de deosebită, creată de varietatea multicoloră a costumelor.

Să mergem în sat într'o zi de sâr-bătoare. În amestecătura de stâmburi și flanele, iată o Macedoneancă, una care n'a renunțat la frumosul ei costum. « Si-gunea » împodobită cu motive originale, rochia, « fustaneaua și sarica », dau costumului un aer de strălucire și distincție. « Ciuparcul » de pe cap, în formă de cunună, vine să completeze înfățișarea atât de armonioasă a acestui port, care aduce dintr'un trecut nu prea îndepărtat urmele unei decăzute aristocrații macedonene.

Pe aceeași uliță, întâlnim un grup de locuitori. Coloarea cenușie a hainelor țesute din aba (șaiac), căciulele turtite (calpac), brăul roșu cu care își încing mijlocul, pantalonii strânși pe picior peste care uneori se trag ciorapi de lână legați cu șireturi, ne fac să recunoaștem cu ușurință pe Bulgari.

În sfârșit, atmosfera orientală atât de ușor de găsit în construcția caselor, în împrejurimile fă-

în câmpia cu nesfârșite orizonturi, se întregeste odată cu apariția Tătăroaicelor, gata mereu să se

Coloniști macedoneni

terească de privirile scotocitoare ale curioșilor locuitori. Este dela sine înțeles că din acest decor atât de interesant, nu pot să lipsească nici fesul și nici șalvării habotnicului tătar.

Poezia populară reprezintă același amestec de produse variate pe care le găsim în obiceiuri, în limbă și în port. Producțiile populare ale coloniștilor regăteni, aduse din diferite regiuni ale țării, mențin pe primul plan poezia de dragoste și cântecele de lume, apreciate nu numai de coloniștii macedoneni, dar și de locuitorii bulgari.

Poezia Românilor macedoneni exprimă, ca și vieța plină de frământări pe care o duc de veacuri, durerea lor nesfârșită, nesiguranța, dragostea și arareori bucuria. Chiar atunci când devine monotonă prin reluarea motivului de adâncă tristețe, poezia macedoneană se caracterizează printr'o mare bogăție de imagini și prin acea subtilitate, care nu îndeamnă niciodată la răzbunare sau la cruzime.

Poezia bulgărească este lipsită de duioșia care face farmecul folklorului nostru. Femeia nu este chemată să răscolească marile pasiuni ale poetului anonim. Vechile cântece bulgărești se întrec în a reda forța brutală a învingătorului, spiritul de răzbunare, manifestat prin dorința de a vărsa sânge, voluptatea pe care o resimte eroul în fața grozavelor cruzimi.

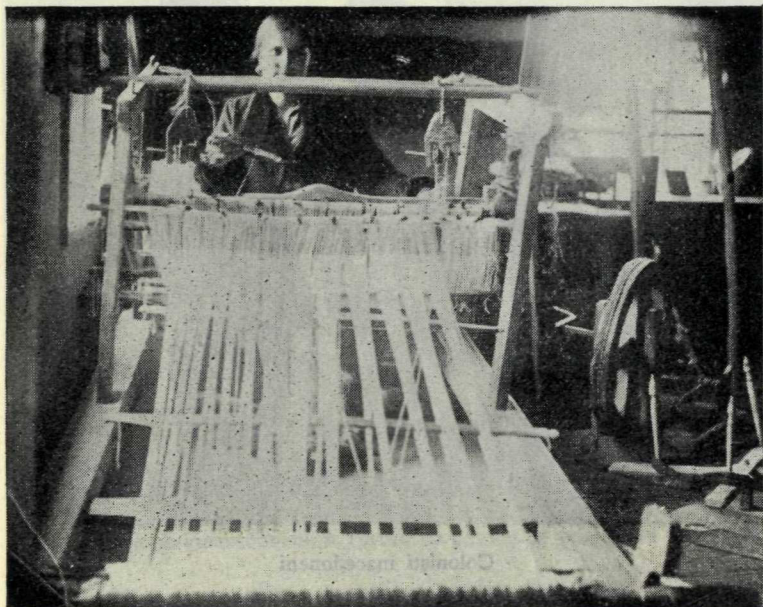
Intr'o baladă culeasă în Ezibei și intitulată « Blestem de mamă », se vorbește de un tânăr Stoian care boalește de nouă ani. În al zecelea an, mama sa îl pune în căruță pentru a-l duce la mănăstirea Sretogorschi. Dar bivoliile trag din greu fără a urni carul din loc. Impresionat de acest semn dumnezeesc, Stoian își mărturisește păcatele,

Bulgăroaică venind dela apă

cute din piatră îngrămădită sub cerul albastru și

mamei lui. Intr'o iarnă geroasă i-au murit toate oile. Și-a adunat atunci ceata de ciobani și s'au hotărît să se apuce de haiducie. Stoian dădu foc

Bulgăroaică la „războiu“

bisericii din sat și pentru această faptă de mare bărbăție, fu ales șeful cetei. Porniră la drum și întâlniră pe sora lui Stoian, cu prunc bărbătesc în brațe și pe cumnatul lui. Pentru a se căli în haiducie, luară copilul, îl asvârliră de trei ori în sus și îl prinseră în cuțite. După ce au gustat sânge crud, au vârlit copilul în frigare. În timpul acestei sinistre ceremonii, părinții copilului erau puși cu sila să cânte. La urmă s'a împărțit câte-o bucățică din trupul copilului atât părinților cât și haiducilor.

Porniți mai departe, Stoian omoară o ceată de nuntași, cari nu-l cinstiseră așa cum trebuia, iar pe mire și mireasă îi leagă de doi fagi, «cu ochii să se poată vedea, cu mâinile să nu se atingă». După nouă ani de haiducie, s'au întors în pădure unde zăceau cele două trupuri legate de fagi, dar în locul lor Stoian găsi două vițe de vie, care crescuseră înalte și se ajungeau la vârfuri. Voi să mănânce strugurii cari atârnav, dar, când întindea mâna, vițele se ridicau în sus. Atunci tăie vița dela tulpină și în momentul acela două șivoaie de sânge țâșniră din cele două tulpini. Stoian ciuguli boabele rumene, dar nu putu să le înghită și de atunci bolește mereu. Mama lui îl blestemă cu:

«*Incă nouă ani să zacă,
Carnea să-i putrezească,
Sufletu-i odihnă să n'aibă*».

Cu trei săptămâni înainte de sărbătorile Crăciunului, tineretul din sat se strânge și se organizează în cete pentru învățarea colindelor. Tinerii bulgari, sub conducerea unui «stăninic», colindă în noaptea de ajun. Ei merg la fiecare gospodar și, spre deosebire de obiceiul nostru, colindătorii intră în casă și acolo membrii familiei ascultă cântecul, stând în picioare, în timp ce «stăninicul» și cu stăpânul casei stau jos.

Intrarea colindătorilor într'o casă este anunțată prin cântecul:

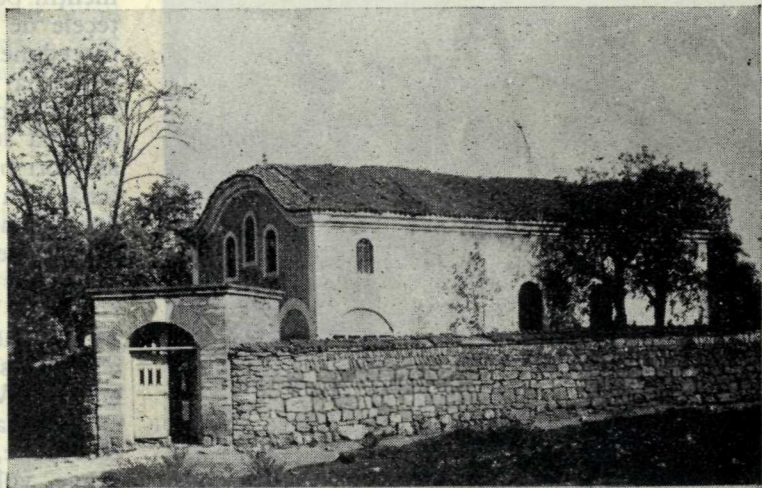
*Stani, Stani nine
Stani gospodine
Ce-ți dușle dobri gosti.*

Ca la sfârșit să cânte:

*Nii nisme ot tuca, gospod dă-i tuca,
Nii nisme ot tuca, gospod dă-i tuca.*

Noaptea de Crăciun și Anul Nou se petrec în familie, cu mese bogate, cu nelipsita plăcintă cu brânză și cu nelipsitul ban aducător de noroc.

Macedonenii nu sunt mai săraci în obiceiuri. Vieța păstorească a pătruns adânc în toate creștințele și superstițiile lor. În ziua de 23 Decembrie copii umblă cu:

Biserică din Ezibei

*Colinda melinda
Dă-ni maie culaclu
Că s-află Hristolu
Tu bâhnia boilor
De frica uvreilor.*

În ziua de Anul Nou «ligunari» tineri, mascați în diferite costume, umblă din casă în casă, jucând și cântând în limba grecească, pentru a termina cu cuvinte pline de revoltă, în dialect aromânesc, acolo unde gazda nu le dă nimic:

*Aestă casă mari
Mari și fără hari
Anlu s'adună găili
Găil' s' cucuvăile.*

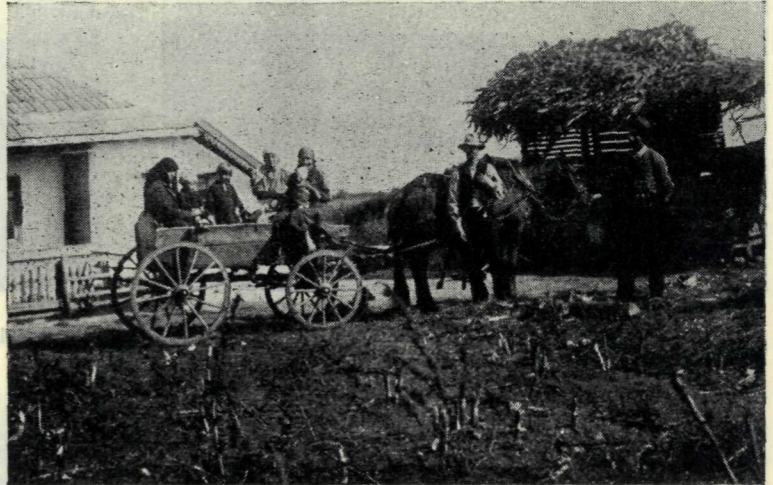
O înșirare a tuturor obiceiurilor nu se poate face în spațiul restrâns, rezervat pentru înfățișarea aspectului general, sub care se prezintă satul din Cadrilater. Vieța socială de aici ne apare și mai complicată, dacă lângă obiceiurile specifice Macedonenilor, Bulgarilor și Tătarilor, mai adăugăm și pe ale Românilor regățeni, cele mai multe și cele mai frecvente în sat.

Obiceiurile evoluează, se modifică, ele trec de la o grupare la alta. «Steaua» și «Plugul», tradiționalele obiceiuri românești, circulă acum și la Bulgarii din această comună. Chiar «sorcova» se practică astăzi de Bulgari într'o formă care imită obiceiul nostru.

Numai Tătarii din sat, prin izolarea în care sunt ținuți, prin sărbătorile care nu coincid niciodată cu cele creștinești, sunt refractari acestor împru-

treaptă a unei stări intelectuale atât de înapoiate, cântă întotdeauna imnul nostru patriotic «Deșteaptă-te Române»!

O slăbire treptată a sentimentului religios la locuitorii bulgari, o indiferență profundă din partea

Coloniști regățeni

coloniștilor macedoneni și regățeni face ca biserica din Ezibei să exercite o autoritate restrânsă asupra locuitorilor din sat. Dacă atitudinea Bulgarilor față de biserică face parte dintr'un complex de fenomene cu caracter mai general, pe care nu le putem analiza aici, atitudinea coloniștilor este determinată numai de cauze locale.

În primul rând slujba, care se oficiază într'o limbă necunoscută de ei, îi îndepărtează mult de sfântul locaș. La acest neajuns se mai adaugă și lipsa preotului dela unele ceremonii, pe care coloniștii nu le pot concepe fără asistența trimisului lui Dumnezeu. În adevăr, preotul bulgar pleacă de multe ori la Varna, unde are rude și interese, sau rămâne în eparhia care cuprinde mai multe sate și nu odată lipsește câte o lună din Ezibei.

Coloniștii români au fost de multe ori nevoiți să-și îngroape morții fără sfânta binecuvântare a preotului. Ei consideră aceasta ca o pedeapsă venită dela Dumnezeu și demoralizarea este atât de mare, încât mulți coloniști din Vechiul Regat pleacă spre locurile

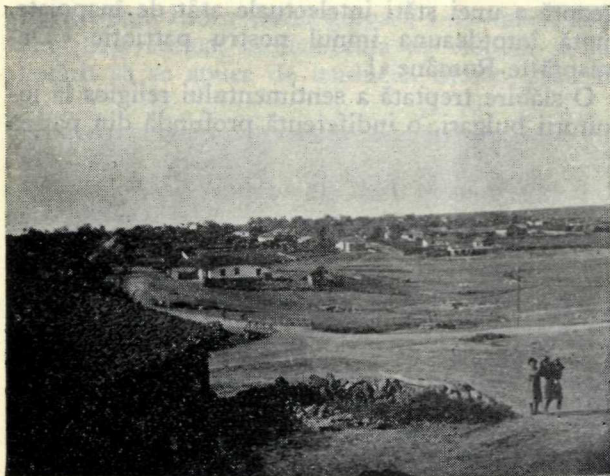
natale, unde, chiar dacă vor muri de foame, vor avea cel puțin parte de o înmormântare creștinească.

Dacă sentimentul religios este atât de slab reprezentat la unii locuitori, în schimb o morală se-

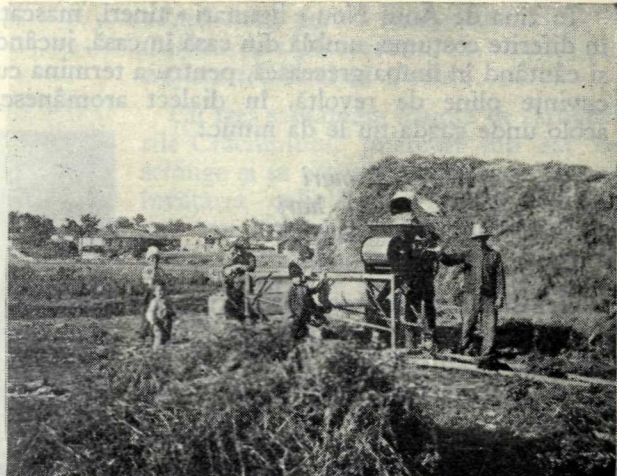

Nuntă în Ezibei

muturi. Totuși, unele influențe se pot observa și la ei; au început să facă nunțile Dumineca, iar la aceste ceremonii atât de deosebite de ale creștinilor, ce crudă ironie!, oamenii aceștia, cari sunt gata să dispară din sat și cari reprezintă ultima

Vedere generală a satului

Bulgari dând grâul la vânturat și selecționat

veră și o lume de superstiții influențează puternic viața colectivă a satului.

În agricultură, în viața casnică, la naștere, la boțez și la moarte, locuitorii caută să pună de acord actele cu credințele lor.

Dar viața socială de aici își complică aspectul și prin pozi-

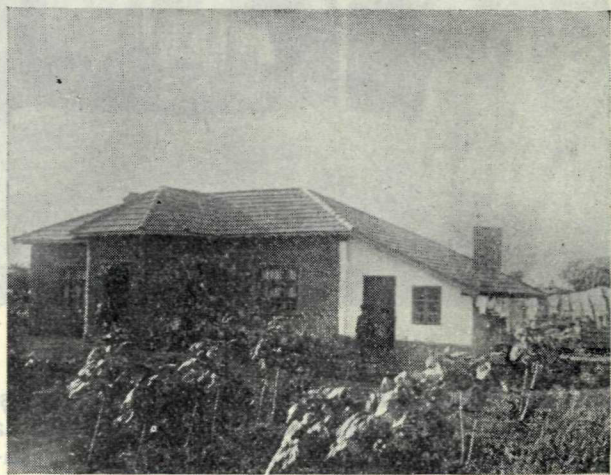

Asociația familială Zadruga împreună cu șeful ei

țiile deosebite pe care le au în sat cele două grupe de locuitori, Românii și Bulgarii. Naționalismul unor, iredentismul altora, determină atitudini și conflicte necunoscute în satele cu o structură socială omogenă. Morala se abate dela regulă când lupta se dă în numele naționalis-

Macedoneni la curățatul porumbului

Casa unui colonist regățean

mului. Din fericire pentru sat, aceste manifestări au devenit prea rare, pentru ca influența lor să ne mai poată preocupa.

În privința moralității femeii, se pare că anumite greșeli sunt judecate cu o severitate care culminează la Tătarii și Macedonenii din sat. Tătarul, așa de pașnic, devine de o violență neașteptată când se convinge de greșeala soției sale. El își vinde averea și părăsește satul, în cazul când omul care i-a pricinuit această ocară este un creștin, care nu poate fi pedepsit.

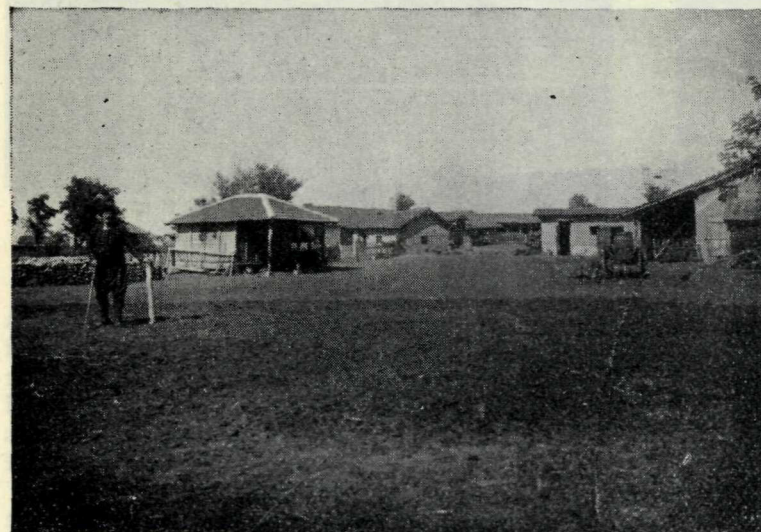
La Macedoneni, femeia nu se ocupă decât cu treburile casei. Ea nu merge niciodată la câmp și de multe ori nu știe unde se află așezat ogorul. Adulterul și violul sunt lucruri necunoscute în aceste familii, Macedoneanul ținând mai presus de orice la cinstea casei sale. Poate că și teama de o răzbunare cumplită ferește aceste familii de unele abateri destul de cunoscute în alte părți.

Bulgarii sunt mai puțin exigenți în privința severității cu care înțeleg să pedepsească unele infidelități conjugale. Ca și coloniștii regăteni, cazurile de greșală a fetelor mari, le rezolvă dacă se poate prin împăcarea tinerilor și nu prin conflicte sângeroase. Cât privește concubina-

tori mai tineri, se scoală în picioare, își ascund țigările și uneori părăsesc localul. Este marele respect pe care membrii unei asociații familiale «Zadruga», îl acordă șefului lor numit «Domakin».

Casă bulgărească

Gospodărie bulgărească

jul, această formă clandestină a căsătoriei este aproape necunoscută în Ezibei.

Câteodată, intrat într'o prăvălie sau într'o cafenea din sat, un fapt deosebit îți atrage atenția; în timp ce un om bătrân intră înăuntru, alți locui-

tori mai tineri, se scoală în picioare, își ascund țigările și uneori părăsesc localul. Este marele respect pe care membrii unei asociații familiale «Zadruga», îl acordă șefului lor numit «Domakin».

În satul Ezibei se găseau în ultimul timp la locuitorii bulgari, trei familii ai căror membri erau grupați în astfel de asociații familiale. Două din aceste asociații sunt în descompunere, iar ultima, care numără 23 de membri, trăește și se conduce după vechile legi ale Zadrugei. Toți membrii acestei comunități sunt coproprietari. Ei își aleg un șef, de obicei cel mai bătrân din asociație, care este ascultat cu sfîntenie și care la rândul său se îngrijește de distribuția muncii și de bunul mers al gospodăriei. Dacă se întâmplă mici abateri dela regula comună prin neascultarea cuvântului spus de șef, atunci reacțiunea se produce solidar, prin pedepsirea sau eliminarea elementului refractar.

În regulă generală, conduce cel mai bătrân dintre membri. Dacă se simte obosit sau în neputință să mai conducă obștea, șeful se retrage. El se bucură și după părăsirea acestei funcții de același respect ca și până atunci. Urmașul său este întotdeauna fratele cel mai în vârstă. Această regulă este călcată numai când șeful n'are frați, când cel indicat de tradiție să ia conducerea se simte incapabil, sau când ultima dorință a șefului decedat a indicat comunității alegerea unui alt membru.

Şeful reprezintă comunitatea în faţa autorităţilor, se îngrijeşte de munca câmpului, de sămânţă pentru ogor. El hotărăşte întinderea de pământ ce trebuie cultivată, precum şi felul culturii. El dă directive în toate chestiunile ce privesc gospodăria

prin micşorarea proprietăţii, şi aceste comunităţi au decăzut.

Zadruga a transmis câteva urme juridice cu răspunderea solidară a tuturor locuitorilor din sat. De câteva ori pe an, în cafelele sau în centrul

satului, se ţin așa numitele «Dernecuri» (denumire turcească), nişte adunări unde se discută chestiunile de interes obşteasc. Acum câţiva ani, neparticiparea locuitorilor la aceste adunări aducea după sine anumite sancţiuni. Pedepsa consta într'o amendă pe care locuitorii o plăteau primăriei. Anunţarea întrunirii se face printr'un om plătit de locuitori şi care se numeşte «Keia». De obicei iau parte la aceste întruniri mai mult locuitorii bulgari şi prea puţini Tătari şi Români.

După ce s'au adunat cel puţin 20 de oameni, se încep discuţiile şi se iau anumite hotărâri care sunt în legătură cu muncile agricole, începerea secerişului, a culesului porumbului. Tot la aceste întruniri se hotărăşte şi plata impozitelor.

Ezibeul, această mică obşte de care vorbim, nu ne apare întretăiat numai de credinţe, obiceiuri şi superstiţii, forme ale vieţii sociale care diferenţiază în continuu viaţa spirituală a satului.

Vieaţa economică este factorul principal şi ho-

Invăţătorii şi elevii şcolii primare din Ezibei

şi tocmeşte servitori şi ciobani când are nevoie de ei. El hotărăşte asupra preţului cu care trebuie să se vândă produsele şi încasează banii rezultaţi din vânzarea acestora. Tot şeful îngrijeşte de îmbrăcămintea membrilor, de cheltuielile cu şcoala, de exercitarea cultului, etc.

Unele atribuţii şeful şi le împarte cu o tovarăşă, care nu este întotdeauna soţia lui, şi pe care Bulgarii o numesc «Domakina».

După cum bărbaţii din comunitate sunt sub ascultarea şefului, tot așa femeile sunt sub ascultarea «Domakinei». Aceasta rămâne întotdeauna acasă, când ceilalţi merg la munca câmpului. Ea îngrijeşte de copiii mici, face mâncarea, hrăneşte pasărele, mulge vacile, etc. Când singură nu poate dovedi, atunci mai opreşte şi alte ajutoare dintre femei, de obicei cele mai şubrede, care nu pot răbda munca grea a câmpului. Veniturile din vânzarea laptelui, a brânzei, a ouălor, a fructelor şi a păsărilor nu se varsă şefului, ci sunt încasate de Domakina pentru a face din ele cumpărături casnice: cafea, ceaiu, zahăr, gaz, bumbac, etc.

Prin trecerea întregii puteri în mâna şefului, Zadruga înnăbuşă spiritul de iniţiativă al celorlaţi membri şi nu le dă putinţa să se afirme. Aceste instituţii familiale îşi aveau rostul în vremurile când existau întinderi mari de pământ, pentru cultivarea cărui se cereau multe braţe. Astăzi,

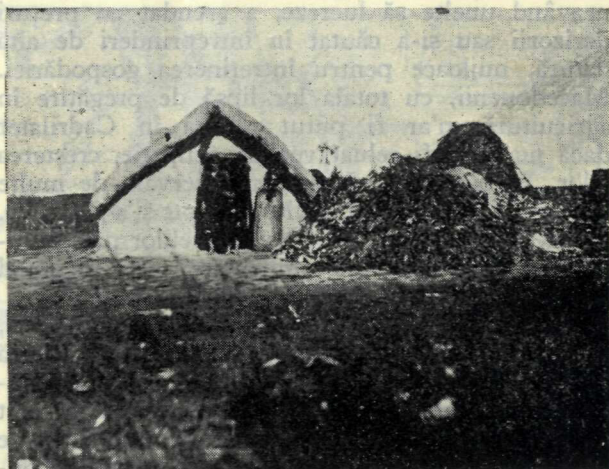

Şcoala din Ezibei

tărîtor care se suprapune acestor atât de variate forme şi care a determinat apariţia anumitor instituţii, cum e aceea a Zadrugei. Aceleaşi determinante economice contribuie astăzi la înfiinţarea cooperativelor, nişte asociaţii în care locuitorii nu se mai grupează după criteriul descendenţei dintr'un stră-

moș comun și care n'au nimic cu formele sociale care le-au precedat.

Prima asociație de acest fel a fost înființată de locuitorii din Ezibei încă din anul 1910. Pe lângă activitatea economică și culturală, cooperativa mai avea și un caracter etic. În sânul ei a luat naștere o secție antialcoolică. Oamenii se apucaseră de băutură, alimentând din plin cele trei cârciumi care existau atunci în Ezibei. Prin propaganda făcută de învățător și de alți misionari trimiși de autoritățile bulgare, efectul a fost salutar: locuitorii s'au lăsat de băutură și s'au apucat de muncă, iar cârciumile au fost închise. Ultima cooperativă, care există și astăzi, s'a înființat în anul 1922. Formată la început numai din patru membri, în scopul de a vinde produsele oilor, astăzi cuprinde aproape pe toți locuitorii din sat. Locuitorii bulgari participă cu cel mai însemnat număr de oi, ei stăpânind cea mai mare întindere de pământ.

Bordeiul unui colonist care nu și-a terminat casa

Scenă din jocul bulgăresc „Cârnilo“

Scenă din jocul bulgăresc „Cârnilo“

Prin revizuirea proprietății din Cadrilater și prin noua comasare făcută, s'a atribuit celor 128 de familii de bulgari 1813 ha de pământ, iar coloniștilor (87 de familii) 860 ha. O așezare mai veche în sat le-a permis celor dintâi o dezvoltare normală a gospodăriei, o adaptare la condițiile fizice și sociale, cerute de mediul înconjurător.

Starea economică a coloniștilor este caracteristică prin structura uniformă pe care o prezintă. Intinderea egală de pământ cu care au fost împrietăriți, resursele asemănătoare și destul de slabe, existente la capitolul veniturilor, n'au putut crea până în prezent acea diferențiere atât de accentuată la vechile gospodării.

Adus într'un mediu nou cu totul diferit de acel în care se dezvoltase, colonistul a fost lipsit de cele mai necesare elemente și expus dela început,

Scenă din jocul bulgăresc „Cârnilo“

la o dureroasă înfrângere. I s'a dat pământ, dar neavând unelte să lucreze, a arendat cu prețuri derizorii sau și-a căutat în întreprinderi de altă natură, mijloace pentru întreținerea gospodăriei. Macedonenii, cu totala lor lipsă de pregătire în agricultură, n'ar fi putut rezista în Cadrilater dacă nu și-ar fi reluat vechea ocupație, creșterea oilor. În bugetele coloniștilor observăm de multe ori completa absență a vacilor cu lapte și a păsărilor. Aceste lipsuri sporesc cifra cheltuielilor prin cumpărarea unor produse alimentare, care în mod obișnuit sunt procurate de gospodărie.

Hrana obișnuită a țaranului nostru, laptele, carnea de pasăre și ouăle lipsesc, și de aici rezultă și o neîndestulare alimentară, care macină sănătatea colonistului. Poate că Statului i-ar fi revenit datoria să se gândească la înființarea unei școli de agricultură, care în câțiva ani ar fi putut să consolideze situația materială a elementului colonizat. Oamenii de aici sunt doritori să învețe, să se orienteze: dar nici fermele Statului și nici funcționarii de specialitate n'au făcut nimic pentru îndrumarea acestor agricultori improvizați, spre o cultură rațională.

În afară de această vinovată lipsă de preocupare

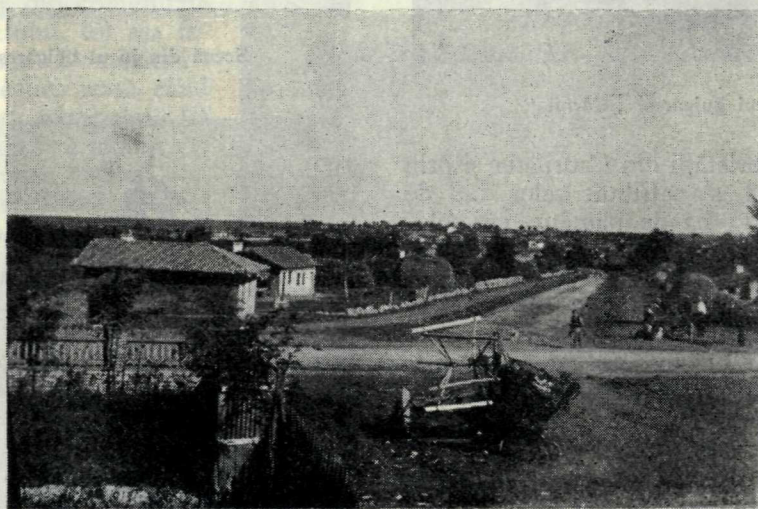
pentru soarta coloniștilor, s'au mai comis grave abateri dela înseși principiile care trebuiau să stea la baza întregii colonizări din Cadrilater. Cu alt prilej vom arăta greșelile săvârșite de factorii însărcinați cu conducerea operațiunilor de colonizare în această provincie. Deocamdată menționăm pentru satul de care ne ocupăm, că elementul colonist și în special cel regățean, are o situație materială cu mult inferioară Bulgarilor.

Totuși, cunoscând spiritul de tenacitate al coloniștilor, inteligența și optimismul cu care ei privește viitorul, precum și rezistența eroică în timpurile de grea criză prin care au trecut, putem să întvedem de pe acum rolul hotărîtor pe care îl vor juca în curând în vieța culturală și economică a satului.

Satul din Cadrilater, cu o structură care cuprinde exemplare aproape din toate ținuturile locuite de Români, este chemat să realizeze cel dintâiu, tipul unitar al țaranului nostru, sinteză a însușirilor caracteristice fiecărei regiuni.

C. D. CONSTANTINESCU-MIRCEȘTI

Bazargic

Ezibe, cartierul coloniștilor macedoneni